

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΕΚΘΕΣΗΣ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

A Στοιχεία Περιγραφής της Πρότασης.....σελ .2
A1. Ανάλυση συνθετικών αρχών και κριτήριων βάσει των οποίων συντάχθηκε η πρόταση.....σελ .2
A2. Αναλυτική Περιγραφή της Πρότασης.....σελ .3
Διαμόρφωση μιας φιλικής αστικής καθημερινότητας.....σελ .5
Μνημειοποίηση χωρίς μνημειακότητα.....σελ .9
Εκτίμηση συνολικού κόστους προτεινομένου έργου.....σελ .13
B Περίληψη της Έκθεσης στην Αγγλική Γλώσσα.....σελ .15

A | Στοιχεία Περιγραφής της Πρότασης

A1. Ανάλυση συνθετικών αρχών και κριτήριων βάσει των οποίων συντάχθηκε η πρόταση

Η Πλατεία Ελευθερίας...

Παλιά ο βυζαντινός λιμένας. Κάποτε η καρδιά του εμπορικού κέντρου της πόλης, το κοσμικό επίκεντρο, το πολυάνθρωπο και πολύγλωσσο θέατρο ιστορικών γεγονότων.

Σήμερα χωρίς κανένα ορατό σημάδι του εαυτού της. Αμήχανο κενό χωρίς ίχνη συλλογικής μνήμης, χωρίς συμμετοχή στην αυτογνωσία της πόλης, χωρίς φιλική συμμετοχή στην καθημερινή ζωή.

Η πρόταση μας θέλει να δημιουργήσει ένα momentum, μέσα στο οποίο η πόλη να ανακαταλάβει την τώρα ακατάληπτη πλατεία της. Η ανακατάληψη θα γίνει με δυο αλληλοσυμπληρούμενες και φαινομενικά αντίπαλες προσεγγίσεις: Τη διαμόρφωση μιας φιλικής αστικής καθημερινότητας και τη μνημειοποίηση χωρίς μνημειακότητα.

1) **Το πράσινο** είναι , σε όγκο και μορφή, το κυρίαρχο σημάδι της πλατείας. Συμβάλλει συμβολικά στην πρόθεση για μια πράσινη πόλη. Είναι ένα πράσινο που:

- προστατεύει από τον ήλιο και τον βοριά και υποδέχεται τη θερινή μπουκαδούρα, φροντίζοντας για ένα φιλικό μικροκλίμα.
- δεν είναι ούτε τυπικό αστικό πράσινο ούτε μικρογραφία κήπου.
- σημαδεύει με εντυπωτικό εικαστικό τρόπο στη συλλογική αντίληψη τη νέα πλατεία.

2) **Η οπτική κατάληψη** όλου του χώρου και η επισήμανση του παλιού τείχους, δηλαδή της παλιάς ακτογραμμής, κάνουν αντιληπτικά ενεργό το ιστορικά συνεχές μεταίχμιο μεταξύ ξηράς και θάλασσας, με την αξιοποίηση του σημερινού και την υπενθύμιση του παλιού ορίου.

3) **Η εγκλωβισμένη στην αφάνεια ιστορικότητα** αναδεικνύεται υπαινικτικά με την εικαστική και ταυτόχρονα χρηστική επισήμανση:

- της πολεοδομικής ιστορίας («κατάκλιση» περιμετρικών όψεων στο δάπεδο, επισήμανση με φωτιστικά των παλιών δρόμων και οικοδομικών τετραγώνων).
- των ιστορικών γεγονότων που βιώθηκαν εκεί (μνημείο ολοκαυτώματος, ηλιακό «ρολόι» με κοσμική υπόμνηση της ημέρας και της ώρας του κάθε γεγονότος).

4) **Μια πλατεία** που, μαζί όμως με τα παραπάνω, παραμένει μια κανονική αστική πλατεία, σε μια γειτονιά εμπορική και περιοχή αναψυχής, μια πλατεία που συμπεριφέρεται «φυσιολογικά» στους τόσο διαφορετικούς χρήστες της:

- χωρίς να τους επιβάλλει εγκεφαλικά σχήματα αρχιτεκτονικού μεγαλοϊδεατισμού.
- επιτρέποντας τους, όταν κάθονται στην προστασία της, να ξεχνούν, αν θέλουν, την ιστορία και την αρχιτεκτονική.

Οι τέσσερις παραπάνω χειρισμοί συνενώνουν τέσσερις ετερογενείς παραμέτρους σε μια συμπληρωματική συνύπαρξη, σε μια ανασύνθεση, η οποία υπερβαίνει το άθροισμα των μερών της και αποσκοπεί σε μια νέα συνείδηση του τοπικού και του γενικού στην πόλη. Η καινούρια πλατεία είναι όπως είναι και μόνο μετά από ανάλυση μπορεί να οδηγήσει στα εξ' ων συνετέθη.

A2. Αναλυτική Περιγραφή της Πρότασης

Η πρόταση επιχειρεί να συνθέσει δύο, φαινομενικά διαφορετικής θεωρητικής προέλευσης, κυρίαρχες προσεγγίσεις για την τελική εικόνα της πλατείας. Από τη μία η προσέγγιση που αποσκοπεί στη δημιουργική ανάδειξη του σημαντικότερου ιστορικού φορτίου που ενυπάρχει στον χώρο και που αναζητά την αποκάλυψη και έκφρασή του (**μνημειοποίηση χωρίς μνημειακότητα**) και από την άλλη η προσέγγιση που αντιλαμβάνεται την πλατεία ως χώρο όπου οι κάτοικοι της πόλης θα αναζητήσουν την ηρεμία, την απομόνωση ή τη συναναστροφή, ένα χώρο οικείο για μια ελεύθερη αλλά και προστατευμένη υπαίθρια παραμονή (**φιλική αστική καθημερινότητα**).

Η υπερίσχυση των πεζών στον πυρήνα της πλατείας και η επικράτηση του πρασίνου στις συγκεκριμένες εκδοχές του θα συμβάλλουν θεαματικά στην αναβάθμιση του χώρου και στην αναγκαία μείωση της «έντασης» και της ηχορύπανσης που επικρατεί

σήμερα στην περιοχή. Με τον τρόπο αυτό η «νέα» Πλατεία Ελευθερίας θα πρωταγωνιστήσει σε μια προσπάθεια για «υγεία» στην πόλη ως σύμβολο ανάδειξης της ανάγκης για αύξηση του εξαιρετικά χαμηλού ποσοστού πρασίνου (2,7 μ² ανά κάτοικο) που διαθέτει σήμερα η Θεσσαλονίκη. Επιπρόσθετα όλες οι ισχύουσες και προτεινόμενες πεζοδρομήσεις στην ευρύτερη περιοχή μελέτης (Οδός Ρογκότη, Οδός Καλαποθάκη κτλ) θα αποκτήσουν ουσιαστικό νόημα συμμετέχοντας σε ένα ολοκληρωμένο δίκτυο πεζοδρόμων που θα αναδεικνύει τον δημόσιο χώρο της πόλης.

Παράλληλα η πλατεία, εμπεριέχοντας στο εσωτερικό της αλλά και στη μνήμη της την ίδια την ιστορία της πόλης, απαιτεί με τη συγκυρία του διαγωνισμού αυτού την αποκάλυψη και επισήμανση σημαντικών, υπερτοπικής διάστασης, χαρακτηριστικών. Τόσο το παλιό όριο της πόλης με τη θάλασσα, το τείχος και η αρχική της γεωμετρία, όσο και τα ιστορικά γεγονότα που χαρακτήρισαν την ιστορία της πόλης (πυρκαγιά, πρώτη συγκέντρωση Νεότουρκων, το ολοκαύτωμα των Εβραίων της πόλης) ζητούν επιτακτικά μια ευκαιρία επανεμφάνισης τους στο προσκήνιο αυτής της νέας πλατείας.

Θα μπορούσε εύκολα να υποστηριχθεί πως μόνον με τη μεταφορά του χώρου στάθμευσης και της αφετηρίας των λεωφορείων σε συνδυασμό με τη συμπλήρωση της υπάρχουσας βλάστησης (που αποσκοπούσε αποκλειστικά και μόνον στη μερική εξυπηρέτηση και οριοθέτηση του parking) ικανοποιείται ένα σημαντικό τμήμα των στόχων του διαγωνισμού. Όμως η πλατεία Ελευθερίας δεν είναι μια τυπική αστική πλατεία όπου οι παραπάνω χειρισμοί από μόνοι τους είναι ικανοί για έναν επιτυχή σχεδιασμό.

Η κατανόηση της, ιστορικής σημασίας, ευκαιρίας για ένα momentum ανακατάληψης της μέχρι σήμερα ακατάληπτης Πλατείας Ελευθερίας και η θεμελιώδης προϋπόθεση για τη δημιουργία της «νέας αστικής συνείδησης» οδηγεί λογικά στην επιμέρους λεπτομερή ανάλυση των δυο φαινομενικά αντίπαλων αλλά κατ' ουσία αλληλοσυμπληρούμενων προσεγγίσεων που επιχειρεί να συνθέσει η πρόταση.

«Η καινούρια πλατεία είναι όπως είναι και μόνο μετά από ανάλυση μπορεί να οδηγήσει στα εξ' ων συνετέθη».

Διαμόρφωση μιας φιλικής αστικής καθημερινότητας

Το πράσινο στην πρόταση μας γίνεται κεντρικό στοιχείο της σύνθεσης και σύγχρονο διακριτικό της πλατείας. Ως αποτέλεσμα συνδυαστικής μελέτης αρχιτεκτονικού περιβαλλοντικού σχεδιασμού και ανάλυσης με τη βοήθεια κατάλληλων εξειδικευμένων υπολογιστικών εργαλείων αποκτά έναν συμβολικό χαρακτήρα σύγχρονης μνημειοποίησης του φυσικού στοιχείου που διαμορφώνεται βάσει αντικειμενικών λειτουργικών κριτηρίων και δεν σκηνοθετείται για να αποτελεί απλά ένα «συνοδευτικό» αρχιτεκτονικών φιλοδοξιών «δεν είναι ούτε τυπικό αστικό πράσινο ούτε μικρογραφία κήπου».

Ο καθορισμός της γεωμετρίας του πρασίνου, όσον αφορά και στις τρεις διαστάσεις του χώρου, τελειοποιήθηκε μέσω της ανάλυσης των μετρικών δεδομένων που πρόεκυψαν από εργαλεία αεροδυναμικής προσομοίωσης (WinAir 4, C.U-W.S.A, 2009) από εργαλεία ανάλυσης των μετεωρολογικών δεδομένων της περιοχής (Autodesk Ecotect Analysis 2011, Autodesk.Inc, 2010) και από εργαλεία θερμικής προσομοίωσης του υπαίθριου αστικού χώρου (Envi-met 3.1). Με αυτόν τον τρόπο το πράσινο παραμένει ένα ισχυρό σημείο – σημάδι του χώρου (εικαστικό φαινόμενο) αλλά συγχρόνως δεν αγνοεί τις αναγκαίες λειτουργίες που οφείλει να προσφέρει ως πράσινο (ανθρώπινη διάσταση). Προστατεύει αποτελεσματικά τους επισκέπτες από τον ήλιο κατά τη διάρκεια της ημέρας και τη νύχτα μετατρέπεται με τον έντονο φωτισμό σε έναν ασφαλή αστικό δημόσιο χώρο. Με την κατάλληλη αναλογία φυλλοβόλων και αειθαλών, αυτή η κεντρική συστάδα των δέντρων, διασφαλίζει τη συνεχή οπτική παρουσία της καθόλη τη διάρκεια του έτους και ταυτόχρονα ρυθμίζει την επιθυμητή, ανάλογα με την κάθε εποχή του χρόνου, διείσδυση της ηλιακής ακτινοβολίας στον προστατευμένο χώρο που δημιουργεί. Το καλοκαίρι η συστάδα με την προκαθορισμένη γεωμετρία της υποδέχεται την ευχάριστη μπουκαδούρα του Θερμαϊκού ενώ τον χειμώνα προστατεύει τους επισκέπτες της από τον βαρδάρη με το χαμήλωμα της βλάστησης στο βορειοδυτικό ανάπτυγμα της.

Παράλληλα το πράσινο υπάρχει στην πρόταση μας με διαφορετική ένταση και στο «δάπεδο» της πλατείας. Το προτεινόμενο δάπεδο, αποτελούμενο από τον συνδυασμό χρώματος και παλαιωμένων κυβόλιθων, διαμορφώνεται για να

εξυπηρετήσει τον ρόλο που διαθέτει ως υπαινικτική υπόμνηση της πολεοδομικής ιστορίας του χώρου (η «εγκλωβισμένη» ιστορικότητα της περιοχής) αλλά ταυτόχρονα διαθέτει και όλες τις φυσικές ιδιότητες που μπορούν να λειτουργήσουν ευεργετικά για το επιβαρυμένο αστικό κλίμα της Θεσσαλονίκης (η «φυσιολογική» συμπεριφορά της πλατειάς). Τα προτεινόμενα υλικά διαθέτουν δείκτες θερμικής μάζας, θερμοχωρητικότητας και ανακλαστικότητας που διαμορφώνουν ένα φιλικό και άνετο, οπτικά και θερμικά, μικροκλίμα σε όλο το χώρο. Παράλληλα η βελτίωση του μικροκλίματος βελτιώνει σημαντικά και την ενεργειακή αποδοτικότητα του κοντινού δομημένου περιβάλλοντος έχοντας τη δυνατότητα να μειώσει έως και 30% το ψυκτικό φορτίο των κτισμάτων περιμετρικά της πλατειάς. Ίσως ένα από τα πολλά παράπλευρα οφέλη που μπορεί να προσφέρει η «νέα» Πλατεία Ελευθερίας στο πλαίσιο της προσπάθειας για την ανάπτυξη και την οικονομική αναζωογόνηση της περιοχής.

Στα διάκενα μεταξύ των κυβόλιθων γίνεται σπορά και για την εδαφοκάλυψη επιλέγονται δύο διαφορετικά μίγματα σπόρων . Ένα μίγμα γκαζόν, για την περιοχή που βρίσκεται κάτω από τα δέντρα, που είναι ανθεκτικό στη σκιά και περιλαμβάνει (55% *Festuca rubra-rubra* Maxima , 25% *Poa trivialis* Dasas 15% *Festuca ovina* Ridu, 5% *Festuca rubra commutata* Tatjana) και ένα μίγμα εδαφοκάλυψης που προτείνεται για τις ελεύθερες από τα δέντρα επιφάνειες και επιλέγουμε να έχει τα ακόλουθα χαρακτηριστικά: να είναι ανθεκτικό στις καταπονήσεις, να αντέχει στις υψηλές θερμοκρασίες και παράλληλα να περιέχει σπόρους άγριων λουλουδιών, ώστε την άνοιξη να δίνει μια εικόνα πολύχρωμη με τα διάφορα άγρια λουλούδια που θα φύονται. Η ανάμιξη των χρωμάτων των άγριων λουλουδιών έχει στόχο να αναδείξει την πολυδιάστατη πολιτισμικότητα της πλατειάς που ιστορικά αποτελεί ένα σημείο συνάντησης διαφορετικών ανθρώπων, εθνικοτήτων και παραδόσεων.

Όσον αφορά την υψηλή βλάστηση αρχικά έλαβε χώρα αξιολόγηση των δέντρων που υπάρχουν στην πλατεία. Περιμετρικά της πλατειάς υπάρχουν πλατάνια (*platanus orientalis*). Για τα δέντρα αυτά προτείνεται η διατήρησή τους καθώς και το κλάδεμα και η εξυγίανση της κόμης τους. Ωστόσο μερικά πλατάνια είναι αρκετά πυκνοφυτεμένα με αποστάσεις φύτευσης μεταξύ τους που προσεγγίζουν τα τρία μέτρα. Με δεδομένο ότι μία καλή απόσταση φύτευσης για τα πλατάνια εκτιμάται στα

7-8 μέτρα, τα «επιπλέον» δέντρα ενδείκνυται να μεταφτευτούν στο εσωτερικό της πλατείας σε συγκεκριμένες θέσεις προτεινόμενες από την παρούσα πρόταση. Παρότι η εργασία μεταφύτευσης θα έχει υψηλό κόστος για τόσο μεγάλα δέντρα, το κόστος της μεταφύτευσης θα είναι σαφώς μικρότερο από την αγορά ανάλογης διάστασης δέντρων, ενώ το γεγονός ότι τα πλατάνια έχουν μεγάλες πιθανότητες επιβίωσης ελαχιστοποιεί το ρίσκο της συγκεκριμένης επένδυσης. Στα πλατάνια που θα παραμείνουν προτείνεται να δημιουργηθεί περιμετρικά του κορμού μια αρκετά ευρύχωρη δενδροδόχος ώστε να μπορούν να συνεχίσουν ομαλά την ανάπτυξή τους.

Τα δέντρα που υπάρχουν στο εσωτερικό της πλατείας είναι τα λιγούστρα (*ligustrum japonicum*) και οι σοφόρες (*sophora japonica*), τα οποία είναι σε καλή κατάσταση. Από αυτά όσα βρίσκονται εντός της φυτικής μάζας της παρούσας πρότασης (οι σοφόρες και κάποια λιγούστρα) διατηρούνται, ενώ όσα βρίσκονται εκτός μεταφτεύονται στα κατάλληλα σημεία. Τα λιγούστρα είναι σχετικά μικρά δέντρα και η διαδικασία μεταφύτευσής τους είναι σχετικά εύκολη. Κάποια δέντρα που έχουν χαρακτηριστεί ως ασθενικά θα εκριζωθούν ώστε να αντικατασταθούν από νέα φυτά.

Όσον αφορά την προτεινόμενη βλάστηση και με κυρίαρχο σκοπό την επίτευξη του στόχου δημιουργίας μιας συμπαγούς φυτικής μάζας, που θα μπορεί να κλαδεύεται και να δημιουργεί μια ενιαία παχιά σκιά, επιλέγονται δέντρα φυλλοβόλα και αειθαλή. Έγινε επιλογή τριών ειδών δέντρων καθώς θεωρήθηκε ότι τα επιπλέον είδη θα δημιουργούσαν ετερομορφία στην ενότητα της φυτικής μάζας. Λαμβάνοντας υπ' όψιν την παράμετρο πως στο εσωτερικό της πόλης, λόγω των σχετικά υψηλών θερμοκρασιών, τα φυλλοβόλα δέντρα διατηρούν τα φύλλα τους για το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου, η εικόνα μιας συστάδας πράσινης το μεγαλύτερο μέρος τους χρόνου αντιπροσώπευε την εικόνα που είχαμε στο μυαλό μας για την πλατεία. Επιπρόσθετα, τους χειμερινούς μήνες μια πλατεία που αφήνει το ευεργετικό φως του ηλίου να διεισδύσει και να φτάνει στο έδαφος και με τις συστάδες των αειθαλών δέντρων να την πρασινίζουν αποτέλεσε μια ακόμη εύστοχη εικόνα για μας.

Ως βασικό φυλλοβόλο δέντρο επιλέχθηκε η πλατανόφυλλη μουριά, (*Morus plataniifolia*) (Πλαγιόκλαδο δένδρο με φύλλωμα πλαγιόκλαδο και καταπράσινο, ποικιλία χωρίς μούρα, φυτό από μνήμες ελληνικής παράδοσης και το πλέον

κατάλληλο δένδρο για σκίαση. Η πλατανόφυλλη μουριά είναι ανθεκτική στην ξηρασία και την ατμοσφαιρική μόλυνση και μπορεί να κλαδευτεί σε διάφορα σχήματα. Αντέχει σε δυνατούς άνεμους και είναι κατάλληλη για παραθαλάσσιες περιοχές φύτευσης, έχει γρήγορη ανάπτυξη και είναι πράσινη από το Μάρτιο ως το Νοέμβριο. Ένα ακόμη φυλλοβόλο δέντρο που επιλέχθηκε είναι το σφενδάμι (*Acer negundo*) δέντρο με καλή συμπεριφορά στο εσωτερικό των πόλεων.

Ως αιθαλές δέντρο επιλέχθηκε η Νεραντζιά (*Citrus Aurantium*), που με τον καρπό της θα δίνει ένα διαφορετικό χρώμα στη συστάδα και με το έντονο πράσινο φύλλωμά της θα διατηρεί την πλατεία πράσινη όλο τον χρόνο. Τέλος, τα υπάρχοντα λιγούστρα θα παραμείνουν ενώ αυτά που είναι εκτός συστάδας, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, θα μεταφυτευτούν, ώστε να μπορέσουν να ενσωματωθούν στη νέα φύτευση. Το ίδιο συμβαίνει και με τις σοφόρες.

Επιλέγεται να φυτευτούν δέντρα σχετικά μεγάλου μεγέθους, ώστε η διαδικασία της αλληλοεπικάλυψης της κόμης και η δημιουργία της τελικής μορφής της συστάδας να γίνει σχετικά γρήγορα και κατόπιν να αρχίσουν οι εργασίες συντήρησης. Τα δέντρα φυτεύονται με αποστάσεις φύτευσης 6 μ. και για την άρδευση επιλέγεται η τοποθέτηση υπόγειων σταλακτηφόρων αγωγών σε όλη την επιφάνεια που θα αρδευτεί. Το υπόγειο σύστημα εξυπηρετεί καλύτερα τις περιοχές στις οποίες υπάρχουν δέντρα και χλοοτάπητας καθώς οι σωλήνες άρδευσης δεν είναι ορατοί. Για το υπόλοιπο κομμάτι ιδανική επιλογή θα ήταν να συνεχίσει το υπόγειο σύστημα καθώς έχει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

- 1) Το σύστημα δεν είναι ορατό και οι σταλακτοφόροι τοποθετούνται 15 περίπου πόντους κάτω από το έδαφος
- 2) Δεν έχουμε απώλεια νερού λόγω εξάτμισης ή απορροής
- 3) Η άρδευση είναι ομοιόμορφη σε κάθε είδους έδαφος ακόμα και σε συνθήκες ανέμου
- 4) Είναι δυνατή η εργασία στο χώρο (κούρεμα γκαζόν, κλάδεμα κλπ) ακόμα και κατά την διάρκεια της άρδευσης

5) Μειώνονται οι ασθένειες των φυτών που οφείλονται στον συνδυασμό υψηλής θερμοκρασίας και επιφανειακού νερού (μύκητες κλπ) με αποτέλεσμα την μείωση της ανάγκης της επιφανειακής χημικής καταπολέμησης που επιβαρύνει την υγεία των επισκεπτών.

6) Υπάρχει δυνατότητα για υπόγεια λίπανση του γρασιδιού χωρίς την επαφή του ανθρώπου με χημικά (και κυρίως των παιδιών που συνήθως παίζουν στους χώρους πρασίνου).

Ωστόσο αν το κόστος θεωρηθεί μεγάλο μπορεί να επιλεγεί και το σύστημα άρδευσης με αυτοανυψούμενους εκτοξευτήρες για το κομμάτι της εδαφοκάλυψης στο οποίο δεν υπάρχουν δέντρα.

Η άρδευση των χώρων πρασίνου θα γίνεται καταρχήν από τα συλλεγόμενα νερά της βροχής και συμπληρωματικά από το δίκτυο της πόλης σε περίπτωση που το συλλεγόμενο βρόχινο νερό δεν επαρκεί. Το συλλεγόμενο βρόχινο νερό και το νερό της πόλης θα συγκεντρώνονται σε μία υπόγεια δεξαμενή κατάλληλης χωρητικότητας. Θα υπάρχουν αυτοματισμοί πλήρωσης με πρωτεύον το βρόχινο νερό, ανωτάτης στάθμη κατωτάτης στάθμης και μέγιστη στάθμη ασφαλείας (στάθμη πριν της υπερχείλιση του αποθηκευόμενου νερού). Κατάλληλο πιεστικό συγκρότημα θα τροφοδοτεί το δίκτυο άρδευσης από την δεξαμενή αποθήκευσης.

Μνημιοποίηση χωρίς μνημειακότητα

Μέσω του διαγωνισμού αυτού, όπως αναφέρεται και στο τεύχος της αναλυτικής προκήρυξης, αναζητούνται προτάσεις που *«μετασχηματίζουν την πλατεία σε είσοδο/πύλη της πόλης από τη θάλασσα ... αναβαθμίζοντας την εικόνα της πόλης»* σε μια προσπάθεια να *«αναδείξουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και την ιστορία της πλατείας ... προβάλλοντας τον πολυδιάστατο χαρακτήρα της ίδιας της πόλης»*.

Η πρόταση επιχειρεί, χωρίς την καταστρατήγηση των προηγούμενων χειρισμών που καθιστούν την πλατεία Ελευθερίας ένα φιλικό και οικείο χώρο αναψυχής, να αναδείξει την εγκλωβισμένη και ξεχασμένη ιστορικότητα του χώρου με χειρισμούς εύληπτους κατανοητούς και χρηστικούς:

1) Η αρχική πλατεία καταλάμβανε ένα μικρό μόνο τμήμα του σημερινού ελεύθερου χώρου, αποτελώντας στην ουσία μια διερεύνηση της οδού Ελ. Βενιζέλου στην κατάληξη της στη θάλασσα. Το υπόλοιπο τμήμα του χώρου αυτού αποτελούσε τμήμα του αστικού ιστού της πόλης. Στην πρόταση η υπόμνηση του γεγονότος αυτού υλοποιείται με την τοποθέτηση επιδαπέδιων φωτιστικών σωμάτων που ακολουθούν με ακρίβεια τις αρχικές χαράξεις των δρόμων και των κτηρίων.

Τα φωτιστικά αυτά όμως πέρα από το συμβολικό τους ρόλο καλύπτουν σε σημαντικό ποσοστό τις ανάγκες για γενικό νυκτερινό φωτισμό του χώρου. Τα ενδοδαπέδια φωτιστικά σώματα τύπου «walk over» χαμηλής δέσμης με ενσωματωμένο electronic led driver, δημιουργούν με τη στοχευμένη δέσμη τους (υπό συγκεκριμένες γωνίες για την αποφυγή της ανεπιθύμητης θαμβώσης) ένα «φωτεινό πέπλο» πάνω από τον χώρο της πλατείας, διαμορφωμένο έτσι ώστε να αποκαλύπτει από τη μια το αποτύπωμα της παλιάς Θεσσαλονίκης αλλά από την άλλη και να εξυπηρετεί τη νέα πλατεία δημιουργώντας ένα άνετο οπτικά περιβάλλον εντός ενός ασφαλούς δημόσιου χώρου. Η εξωτερική επιφάνεια των φωτιστικών θα είναι απόλυτα ευθυγραμμισμένη με την τελική δαπεδόστρωση ώστε να μην προκαλούνται μικροτραυματισμοί ενώ για τον ίδιο λόγο το φωτιστικά προτείνεται να είναι τύπου «cool touch».

Συμπληρωματικά χρησιμοποιούνται φωτιστικά σώματα σε στύλους που τοποθετούνται επίσης στο περίγραμμα των παλιών οικοδομικών τετραγώνων της πλατείας και ως στόχο έχουν την περαιτέρω επιθυμητή διάχυση του τεχνητού φωτισμού. Αυτά τα φωτιστικά σώματα, με λαμπτήρες τύπου led, θα χρησιμοποιούν σαν κύρια πηγή ενέργειας την ηλιακή ακτινοβολία (solar lights) και μόνον ως εφεδρική πηγή ενέργειας το δίκτυο της πόλης (υβριδική εγκατάσταση). Θα φέρουν ενσωματωμένο φωτοβολταϊκό πάνελ στο πάνω μέρος τους καθώς επίσης και ενσωματωμένους συσσωρευτές που θα παρέχουν την απαραίτητη αυτονομία.

2) Το βυζαντινό τείχος που αποτελούσε το όριο μεταξύ της πόλης (στεριάς) και θάλασσας βρίσκεται σήμερα κάτω από την επιφάνεια του χώρου. Από μόνο του το τμήμα αυτό του τείχους φαίνεται να μην παρουσιάζει έντονο αρχαιολογικό

ενδιαφέρον όπου η ανάδειξή του θα αποτελούσε πρωταρχικό μέλημα. Αντίθετα όμως εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ίδια την ιστορία της πόλης.

Στην πρόταση η παρουσία και ανάδειξή του δεν μετατρέπει τη πλατεία σε αρχαιολογικό χώρο. Αντίθετα η πλατεία διατηρεί τον ενιαίο χαρακτήρα της ενώ παράλληλα επισημαίνεται χωρικά η παρουσία του τείχους. Ο χώρος ανασκάπτεται και «επιβαρύνεται» μέχρι την πλήρη αποκάλυψη του τείχους σε όλο το ύψος που περισώζεται σήμερα και σε όλο το μήκος του. Μετά την αρχαιολογική έρευνα τεκμηρίωση και συντήρηση του καλύπτεται με βαθιά κατασκευή. Από την κατασκευή αυτή αναρτώνται ειδικώς σχεδιασμένα ορθογωνικά «περισκόπια» που με μηχανικώς περιστρεφόμενα είδωλα (δημιουργική σχέση - συνύπαρξη με την ιστορία) παρουσιάζουν το τείχος στους ενδιαφερόμενους επισκέπτες έτσι όπως ακριβώς είναι σήμερα και ακριβώς εκεί που «αναπαύεται» σήμερα (ειλικρινής μεταχείριση ενός «εγκλωβισμένου» ιστορικού ντοκουμέντου της Πλατείας Ελευθερίας).

Με τον κατάλληλο φωτισμό, που προσφέρουν οι ειδικοί προβολείς δέσμης με ενσωματωμένο γωνιόμετρο για ακριβή στόχευση και απαραίτητα εξαρτήματα φακών, φίλτρων, περσίδων κλπ, το τείχος «αποκαλύπτεται» σε όλη τη λεπτομέρειά του στους χρήστες της πλατείας και σε όσους ενδιαφέρονται ειδικότερα ενώ για τα παιδιά και τους νέους μπορεί να αποτελέσει ένα εκπαιδευτικό «παιχνίδι».

3) Ο χώρος της Πλατείας Ελευθερίας έχει φιλοξενήσει πλήθος σημαντικότερων ιστορικών γεγονότων. Η ανάδειξη, έστω και υπενθύμιση, αυτών των γεγονότων που υπερβαίνουν το στενό τοπικό ενδιαφέρον υλοποιείται με ένα χειρισμό «μεγαλύτερο» από ένα μνημείο ή μια επιγραφή. Η κοσμικής διάστασης υπόμνησή τους πραγματοποιείται μέσω μιας στήλης που λειτουργεί ως «επιλεκτικό ηλιακό ρολόι» επιτρέποντας στις ακτίνες του ηλίου να στοχεύουν αποκλειστικά και με απόλυτη ακρίβεια (μέρας και ώρας) σημεία (μνημεία των ιστορικών γεγονότων) που επισημαίνονται στο δάπεδο της πλατείας. Ταυτόχρονα αυτή η εγκατάσταση είναι μια δημόσια υπαίθρια οθόνη (φωτεινός πίνακας τεχνολογίας led - info board) που διαρκώς παρέχει πληροφορίες για τα τρέχοντα γεγονότα της πόλης. Με αυτόν τον τρόπο η εγκατάσταση «παραμένει» ένα πιστό εργαλείο επισήμανσης της ιστορίας σε χρόνο παρελθόντα, παρόντα και μέλλοντα.

4) Με την «κατάκλιση» επί της πλατείας των τριών δομημένων μετώπων της, η σύγχρονη εικόνα του χώρου ορίζεται από το περίγραμμα (skyline) των περιφερειακών κτηρίων. Η ιστορικότητά τους (από τον νεοκλασικισμό, τον εκλεκτικισμό μέχρι το μοντερνισμό) αντανακλάται στο δάπεδο της πλατείας ορίζοντας ένα αρχικό περίγραμμα προς επεξεργασία.

Με την «καταπάτηση» της ασφάλτου της Λ. Νίκης στο μέτωπο προς τη θάλασσα η πλατεία αναζητά τη σχέση της με τη θάλασσα. Η ενιαία δαπεδόστρωση αλλάζει τη σχέση πεζών – οχημάτων. Παράλληλα η αποκατάσταση του μικρού ημιεξαγωνικού ιστορικού προβλήτα και η εγκατάσταση ενός σύγχρονου διαφανούς περιπτέρου που ενημερώνει τους επισκέπτες της πόλης για τις διάφορες δραστηριότητες, υποδηλώνει τη νέα, όσο και την παλιά, σχέση της πλατεία με τη θάλασσα καθιστώντας την, έστω και συμβολικά, «πύλη της πόλης από τη θάλασσα».

Πρέπει να σημειωθεί ότι η ανάλογη «καταπάτηση» του οδοστρώματος των οδών Ελ. Βενιζέλου και Ι. Δραγούμη αποβλέπει μεν στην έξαρση του φαινομένου και της παρουσίας της πλατείας στον ευρύτερο της χώρο αποσκοπεί όμως κυρίως στην αναφερθείσα αλλαγή της σχέσης μεταξύ πεζών και οχημάτων. Με αυτόν τον τρόπο η «νέα» Πλατεία Ελευθερίας αφήνει ανοιχτό για το μέλλον το ενδεχόμενο πεζοδρόμησης των δυο οδών παραπλεύρως της ενώ ταυτόχρονα, όπως εμφανίζεται και στην πινακίδα 06, αφήνει ανοιχτό και το ενδεχόμενο να φιλοξενήσει σε ένα τμήμα της υπόγειο χώρο στάθμευσης αυτοκίνητων ενός επιπέδου και χωρητικότητας 170 θέσεων.

Σε περίπτωση που θεωρηθεί σκόπιμο και βιώσιμο το σενάριο τοποθέτησης υπόγειου χώρου στάθμευσης στην Πλατεία Ελευθερίας (είτε κατά την αρχική φάση κατασκευής του έργου είτε σε μεταγενέστερη) η σύνθεση και η ανάπτυξη της πλατείας επηρεάζεται σημειακά χωρίς να είναι απαραίτητες πιθανές ανεπιθύμητες «εκπτώσεις» στις θεμελιώδεις αρχές και στα λειτουργικά, αισθητικά, περιβαλλοντικά και λοιπά κριτήρια βάσει των οποίων συντάθηκε η συγκεκριμένη πρόταση.

Εκτίμηση συνολικού κόστους προτεινομένου έργου

Ο προϋπολογισμός του έργου επιχειρήθηκε να κρατηθεί σε χαμηλό επίπεδο, γεγονός που οφείλεται τόσο στη «λακωνική» αρχιτεκτονική έκφραση της πρότασης όσο και στο γεγονός ότι αυτή μπορεί να υλοποιηθεί με απλές κατασκευές και χωρίς να υπάρχει η ανάγκη “εισαγωγής” κατασκευαστικής τεχνολογίας και παρουσίας εξειδικευμένων συνεργείων.

Θα πρέπει να σημειωθεί επίσης ότι σημαντική εξοικονόμηση πόρων του Δήμου για το έργο θα μπορούσε να προέλθει από :

1) Την ένταξη τμημάτων του έργου σε προγράμματα άλλων φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίηση του έργου. Οι ανασκαφικές εργασίες για την αποκάλυψη του τείχους θα μπορούσαν να ενταχθούν σε αντίστοιχα προγράμματα που αναπτύσσονται από την οικεία υπηρεσία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, ενώ με την ενεργειακή αναβάθμιση του χώρου που προτείνεται, τμήμα του έργου θα μπορούσε να ενταχθεί σε επόμενα ανάλογα προγράμματα του ΚΑΠΕ όπως π.χ. το “Πρόγραμμα βιοκλιματικής αναβάθμισης δημόσιων ανοικτών χώρων” όπου η επιχορήγηση με κονδύλια της Ε.Ε. είναι ιδιαίτερα υψηλή.

2) Την αξιοποίηση υπηρεσιών του Δήμου που διαθέτουν πλέον σημαντικότερη εμπειρία στην υλοποίηση παρόμοιων έργων.

- Αποξήλωση και μεταφορά μέρους των υφιστάμενων σκληρών δαπέδων
Εκτιμώμενη επιφάνεια 7.000 M² με πάχος 0,20 M
Όγκος : 7.000 x 0,20 = 1.400 M³ x 40 €/M³56.000,00 €
- Εξισορρόπηση στάθμης με νέες γαίες
1.400 M³ x 15 €/M²21.000,00 €
- Κατασκευή νέου δαπέδου με κυβόλιθους διάφορων τύπων και διαστάσεων
7.000 M² x 150 €/M²1.050.000,00 €
- Προμήθεια και εγκατάσταση συστήματος άρδευσης50.000,00 €
- Φύτευση νέων δέντρων (μέση τιμή αναλόγως ύψους)
50 μονάδες x 300 €/μονάδα15.000,00 €
- Φύτευση ειδικού χλοοτάπητα10.000,00 €

· Προμήθεια και τοποθέτηση επιδαπέδιου φωτισμού 140 μονάδες x 500 €/μονάδα	70.000,00 €
· Προμήθεια και εγκατάσταση υπέργειων φωτιστικών σωμάτων 20 μονάδες x 2.500 €/μονάδα	50.000,00 €
· Προμήθεια και τοποθέτηση ειδικών περισκοπικών κατόπτρων 6 μονάδες x 3.000 €/μονάδα	24.000,00 €
· Κατασκευή και εγκατάσταση στήλης (info point)	150.000,00 €
· Κατασκευή τουριστικού περίπτερου στον προβλήτα	10.000,00 €
· Προμήθεια και τοποθέτηση 80 περιστρεφόμενων καθισμάτων 80 μονάδες x 300 €/μονάδα	24.000,00 €
· Αρχαιολογική έρευνα, συντήρηση και ανάδειξη του τείχους	500.000,00 €
· Κατασκευή τοιχίων αντιστήριξης πρανών (συγκράτηση χωμάτων εκατέρωθεν του τείχους)	40.000,00 €
· Φωτισμός για την ανάδειξη του τείχους	10.000,00 €
· Συντήρηση και τοπική αναμόρφωση δικτύου ομβρίων	20.000,00 €
· Συντήρηση και τοπική αναδιάταξη δικτύου ηλεκτροδότησης	20.000,00 €
· Συντήρηση και επέκταση δικτύου ύδρευσης	10.000,00 €
Σύνολο	2.130.000,00 €
Απρόβλεπτα ~10%	220.000,00 €
Μερικό σύνολο	2.350.000,00 €
ΦΠΑ 23%	540.500,00 €
Τελικό ποσό	2.890.500,00 €

«Προεκτίμηση ενδεχόμενης κατασκευής υπόγειου χώρου στάθμευσης»

- 5.000 μ² αναπτυσσόμενη επιφάνεια σταθμού 170 θέσεων στάθμευσης
5.000μ² x 750 €/μ².....3.750.000,00 € (συμπερ. ΦΠΑ 23%)

B | Περίληψη της Έκθεσης στην Αγγλική Γλώσσα

Eleftheria Square ...

Once the byzantine port. Once the heart of the city's commercial centre, a cosmopolitan hub, a populous and multilingual theater of historical events. Today left with no obvious sign of itself. An awkward void with no traces of collective memory, left out of the consciousness of the city, with no friendly involvement in everyday life.

Our proposal aims to create a “momentum” through which the city will reoccupy its currently unoccupied square. This re-inhabitation will take place with two complementary and seemingly opposing approaches: The creation of a friendly urban everyday life and of a monument without monumentality.

1) Greenery is, in both volume and form, the dominant sign of the square. It symbolically reinforces the desire for a green city.

2) The visual occupation of the whole of the space and the indication of the old city wall, that is of the old coastal line, make the historical continuity of changing borderline between coast and sea perceptually active, through the deployment of the current boundary and the remind of the old.

3) The trapped in obscurity historicity emerges suggestively through the artistic and at the same time utilitarian pointing out of the urban history and the historical events experienced at the site

4) Along with these elements however, the square remains a normal urban square, in a commercial and recreational neighborhood, that treats its diverse users “normally”.

The four mentioned handlings merge four heterogeneous parameters into a complementary coexistence, a re-composition, that exceeds the sum of its parts and aims at the creation of a new consciousness of the local and the collective for the city. The new square is what it appears and only after careful analysis can it lead to the elements that formed it.